

KARCOLATOK

I. VÁMKÖTELES KORTYOK...

Igazán utálom azokat a történeteket, amelyek egy kezdődnek: Japánban a gésák izgattak legjobban; Bangkokban minden reggel várt ránk egy dzsunka a hotelunk kikitőjében; a Kanári-szigeteken kénytelenek voltunk mi is hánccszoknyát hordani... Hogy oda ne rohanjak! Ennek a szerencsétlenségnek minden estéjét gésákkal kellett töltenie, hánccszoknyában kellett billegnie, ezt srác korában az asztal körül kergették, ha nem dzsunkával ment reggelizni. Csak el ne bögjem magam!

De most más a helyzet. Most velem történtek a dolgok, most nem kezdek én sem máshogy, csak így...

Rió legszebb kertje, vagy inkább parkja felé száguldott velünk a kocsi. Egy brazil taxi! Fogadást adtak a tiszteletünkre! (Na ez is olyan kijelentés, amelytől gutatűst kapok, ha mástól hallok.) Az ünnepi vacsorát a riói magyarok T. úr kastélyni házában rendezték. A függőekert az óceánig húzódtott, a teraszokat más és más növényzet burjánozta, a dzsungel rikító, vadító virágaitól, indáitól, a hatalmas koronájú ismerős gesztenyefákig; a ragadozó, hűsítő növények mellett, nosztalgikusan szerénykedett a muskátli és néhány szál pipacs.

Hát ami igaz, igaz, illet meg nem láttam!

A kerti ámuldozás után egy márványterazon verődött össze a társaság. A jól-rosszul ejtett magyar szavak időnként angolra, spanyolra váltottak. A közepeken álló hatalmas asztal roskadozott a finomságoktól.

Meg se próbálom felsorolni a rengetegféle halat, rákot, a legrafináltabb módon elkészített húsokat, a kert színeivel versenyző zöldegeket, szószoikat, gyümölcsöket. Egy másik asztalon italok sorozottak. Whiskyből talán tíz fajta is, de ugyanennyi gin és vodka, piros, zöld, sárga színű aperitívek, matt üvegekben konyakhadsereg és közepen egy jókora üveg-lávorban hat-hét kilónyi jégkocka. Vízet nem láttam sehol!

Harmadik napja igyekeztem birni és szokni a klímát, elég csekély sikerrel. Az ünnepi előadás — a tucacnyí Petőfi-, Arany-, Vörösmarty-vers — a maradék his folyadékot is kiszivta belőlem. Mintha a Szaharában lettem volna, visszoltam magam szobáról szobára, és próbáltam valakitől vizet kérni. Tudtam, hogy a csapból itt szigorúan tilos inni. Zarándok-utamon végre összefutottam T. úrral, a földi paradicsom tulajdonosával. Szomorúan közölte, hogy a kristályvíz szállítmány valahol elakadt, de minden percben megérkezhet, addig igyalk valami mást.

— Ha talán kaphatnék egy korty bort, mert meghalok, ha ebben a forró éjszakában tömény italt kell innom. Felderült az arca és elviharzott. Néhány perc múlva egy karsúj palackkal tért vissza, meg egy díszes dugóhúzóval, mindez elem rakta, de már hivatás is, és mint jó házigazda száguldott tovább, még visszakiáltva, hogy valami fontos mondanivalója lesz. Ott maradtam a borral, meg a gyötörő buzogósággal. Egy gyors gyakorlott mozdulat, és már bogyójú szőlő is poharamba az élemtöltő bor. A pohárból meg belém. Mohón, nagy kortyokban nyelkedeltem. Annnyit még-is megállapítottam, hogy nem valami különleges faj-

ta. Túl sűrű, túl kesernyész! Talán fél liter lehetett, így csak azt vettem észre, hogy a kis díszes üveg színt egy szempillantás alatt kiürült.

Ragyogóan éreztem magam. A korlátnak dölve tartottam az arcomat az óceán felől áramló szellőbe. Álomnak tűnt volna az egész, cukorsüveggestől, óceánostól, majmostól, trópusostól, ha nem közeledett volna felém egy maroknyi imbolygó csapat — (vagy talán a palack tartalma tette őket imbolygóvá?) —, gyűszűnyi poharakkal, T. úrral az élen, aki ünnepélyesen bejelentette, hogy most mindenki belekóstolhat a borba, amely a császári időköt idézi, valami közé meglepő Napóleonnal is van, majd kétszáz éves és bejegyeztetett mindenféle nagy borkönyvekbe! Elállt a szívverésem! Ami folyadékot az előbb magamból szívtam, most kiütött rajtam. Szólni nem mertem, nem is tudtam volna, átvettem tétován én is egy gyűszűt, és nekiindultam az enyhén kapatos csapattal a palack felkutatására, amely ahogy félve visszaneztem, üresen és békesen dülöngélt egy mádból font, fehér kertészék alatt.

Nem túlzok, egy hegység esett le a szívemről, mikor észrevettem, hogy a borkeresők csüggedve szétszédnek, és a kincset érző kortyank keményebb italokkal készítik a helyet. Szerencsémre újabb dzsüvendégek is érkeztek, és a beszédek, köszöntők, örömködések között, elfelejtődött a történelmi nedű.

A hátralevő dél-amerikai napokat azonban végigszorongtam. Állandóan az járt a fejemben, hogy valamelyik határon, valamelyik repülőtéren egy szigorú egyenruhás közeg számon kéri rajtam a katalógizált napóleoni butykost. Hogy fogok én elszámolni! S főleg, hogy fogom visszaszolgáltatni ezt a különleges módon kicsempéztett brazil nemzeti kincset!

II. HATÁSELEMZÉS...

JENCI bácsi, aki szegről-végről valahogy a családhoz tartozott, felszólított, hogy szerezze neki jegyet az „Armány és szerelem”-re. A kérés váratlanul ért. Már három éve játszottam színházban, egy-két filmet is vetítette a televízió, mégis ritka találkozásaink alkalmával Jenci bácsi mindig izgottan érdeklődött, hogy milyen pályára készülök. Csodálkozásra meg is kaptam a választ, hogy bizony, ritkán jár színházba, Jávor Palival látott múltkor! egy remek darabot. Az „Armány és szerelem”-re azért kíváncsi, mert ezt látta valamikor i g a z i színészekkel. Mondanom sem kell, Jenci bácsi belepota magát a szívembe, elintéztém a jegyét, amivel kapcsolatban csupán annyit kért, hogy pénzbe ne kerüljön, az első sorba szóljon, mert bizony, rövidlátó (a gukkertől hányingert kap), és középre, mert hallása már nem a régi.

Egy téli estén Jenci bácsi megtekintette Schiller tragédiáját a megrendelt helyről. Néhány nap múlva összefutottunk egy trafik előtt, Jenci bácsi lelkesedett:

— Fiaccám! r e m e k voltál. Az egész remek volt — kérlek szépen. Szenczázós darab. Első osztályú színészek. Mit mondjak, békebeli volt! Na aztán a darab vége. Erenetikus volt. Ahogy mindenki összefut a muzikus házában, milyen félelmetes volt, ahogy megfenyegtetted a gonosz kancellárt, hogy leszűrod

azt a kis ártatlan szerelmedet. Milyen háborzongató volt, ahogy a kardoddal hadonásztál. Summa-summárum, remek volt! — kérek szépen.

Hirtelen gyanakodni kezdtem. A darab vége? — mikor a kardommal fenyegetem a kancellárt? — hát hol van az még a végétől! Mennyi gyötrődés, mennyi örjögés van még hátra a mindent megoldó citromos vizig!

Jenci bácsi! Hát ez a veszekedés, kardhadonászás az első részben van, azután jön még csak az igazi dráma. — Jaj, fiacskám! — ha már így rákérdéztél, be kell vallanom, történt velem egy kis malőr! Nem tudom hogy eshetett, de az izgalmas veszekedés táján engem — ahogy mondani szokták — elnyomott a buzgóság, és csak a nagy tapsra ébredtem fel. De nem is ez a lényeg, büszke voltam rád, fiacskám! Úgy hajoltál meg, mint az én időmben a nagyok! Lenyűgöző volt az egész. Az egész este. Fancsali pófát vághattam, mert Jenci bácsi katonásan belémbokszolt! Nem kis dolog ez fiam! Ezzel a remek estével; újra kedvet csináltatok nekem a színházhoz!

*

Arthur — sok évi távollét után — hazalátogatott Angliából. Óriási szervezkedés kezdődött. Levelek, telefonok, ötször-tízszer, nehogy félreértem a dátumot, amikor két jegy kell Shakespeare „Lóvá tett lovagok”-jaihoz, ha’ jobb hely nincs, az első sor közepére. Arthur húsz éve él Londonban, egy nagy reklámvállalkozás feje. Felesége, akit drasztikusan itt hagyott és elhagyott, azóta nem is látta. Levélben sem érintkeztek. A dolog pikantériája lesz, hogy két évtizednyi sértett hallgatás után, itt fognak újra találkozni a színházban, ahova Arthur egyenesen a repülőtérrel érkezik. Nóra néni — az elhagyott feleség — színésznő volt valamikor. Dali társulatokkal utazta keresztül-kasul az ’országot, hárman-négyen játszották a teljes Ember tragédiáját, és minden második-harmadik napon kihoztak egy-egy könnyű vigjátékot, édes operettet.

Minden remekül ment. Nóra néni kidekorálva, nem spórolva fodrásszal, szemfestékekkel, rúzzsal, kölnivel, püderrel, már két órával a kezdés előtt le-fel sétált az előcsarnokban, idegesen legyezgetve magát a két színházjeggyel. Arthur is szerencsésen landolt, és a taxi egyenesen a színházhoz hozta. Kezdes előtt kilestem a nézőterre, és meghatottan láttam, ahogy feszengetek egymás mellett az első sor közepén, csak egy-egy szót váltva, mintha csupán a véletlen ültette volna össze őket. Elkezdődött az előadás. Lelkesen, remekül játszott mindenki. Néha elkaptam Nóra néni csillogó szemét, ahogy Arthurra sandított, büszkén, gőgösen, mintha ezt mondta volna: „Látod te vadember, itt is lehet élni, itt is lehet mulatni: látod, engem itt mindenki ismer, én szereztem a jegyet ide az első sor közepére.” Az igazi haddalhad a darab végén következett. Az összes bohóc becsődült, hogy bemutassa az ünnepi előadást a királyi párnak. Elszabadult a pokol. A nézők visongtak, tapsoltak, az óriási hangzavarban alig tudtuk folytatni Herkules és a csörgőkigyó dögletes históriáját. Lepillantva a nézőterre hatalmas sisakom rostélya mögül, döbbenetes dolgot tapasztaltam. A hangorkán, tapsvihár ellenére az első sor közepén egy idősödő angolos úr és egy elegáns hölgy kissé egymásnak dölve, a bizonyára fárasztó utazás és az izgatott készülődés hetei után, mint két szelíd gyermek, békésen szunyókált. Büszke lettem a rostély alatt. Mégiscsak nélkülözhetetlen a munkánk! Lám, micsoda ereje van a színháznak! Két évtizednyi csillapíthatatlan örjögő gyűlölködés, szitkozódás, acsarkodás után, Arthur bácsi és Nóra néni — a mi mágiikus hatásunkra — újra együtt alszik!